

A close-up portrait of Thomas van Kleef, a middle-aged man with dark, wavy hair and glasses. He is wearing a dark blue button-down shirt under a grey cardigan. The background is dark and out of focus. The lighting is dramatic, highlighting his face.

‘Er zijn twee smaken:
die van het weten en
die van het niet-weten’

Ooit droomde Thomas van Kleef (1954) ervan rijk en succesvol te zijn. Maar eenmaal daar, bleef de voldoening uit. Tot het moment dat hij meende God te horen vragen: "Waarom kom je niet voor mij werken?" Tien jaar zoeken bracht hem uiteindelijk bij monastiek centrum Jan XVII. Hij leerde er zich "te oefenen in beschikbaarheid". Nu, vijftien jaar verder, kan Jan XVII anderen een vergelijkbare oefenweg aanbieden en opent de stichting een vacature voor 'dienend kluzenaar'.

TEKST ELZE RIEMER BEELD BASTIAAN SCHUIT

Transitium ZeeVELD van stichting Jan XVII in Castricum ligt op een steenworp afstand van de zee. Een unieke en prachtige plek die de meest uiteenlopende retraitegroepen ontvangt. Thomas woont er als 'dienend kluzenaar', altijd beschikbaar voor wat gasten, gebouwen en terrein van hem vragen. Deze wat paradoxale functieomschrijving typeert hem en Jan XVII: vastomlijnde opvattingen zijn er om bevestigd en bevochten te worden.

Van Kleef experimenteert in ZeeVELD met zulke nieuwe religieuze en spirituele vormen dat ze niet eens meer als zodanig te herkennen zijn. Wat hem drijft? "Wie mij drijft, zul je bedoelen. Jezus Christus. Hij was *beyond* revolutionair in wat hij zei en deed. De traditie waarin je staat zo'n totaal nieuwe draai geven, dat kun je alleen maar extreem gedurfd noemen. Neem nu zijn raad om het net aan de andere kant uit te werpen als het leeg blijft. Daarmee bedoelt hij niet dat we een ander net aan dezelfde kant moeten uitwerpen. Nee, hij daagt ons uit om écht en compleet los te komen van onze conditionering. Om collectief en individueel aan ons gewaande zelf te sterven, zodat de Christus ook in ons geboren kan worden. Een even huiveringwekkende raad als niet te bevatten mogelijkheid."

Hoe ben je op deze plek terechtgekomen?

"Als kind wilde ik rijk en beroemd worden. En op een gegeven moment leek het er zowaar een beetje op. Ik was PR-adviseur van bekende namen in de kunstwereld en leefde in New York, een – zoals dat zo mooi heet – groots en meeslepend leven. Maar eenmaal daar aangekomen was de lol ervan af. Ik zat vast en had geen idee hoe ik mijn verdere leven zou invullen. En toen was daar een piekervaring. Ik was al jaren los van God en werkelijk uit het niets meende ik hem plots te horen vragen: 'En als je nu eens mijn PR ging doen?' Dat was wel even schrikken ja. Want hoe dan? Jaren heb ik gezocht, tot ik terecht kwam in de Sint-Adelbertabdij in Egmond-Binnen waar het kwartje viel en de monnik in mij ontwaakte. Gevolgd door weer een nieuwe zoektocht, want het was me ook

duidelijk geworden dat ik niet voor het traditionele monnikendom in de wieg gelegd ben. Op een goed moment kreeg ik een vacature onder ogen van Jan XVII. Het gesprek dat volgde is het enige in m'n leven geweest waarin ik tegen alles ja en amen zei. Ik voelde me meteen verantwoordelijk voor de stichting en de plek, ZeeVELD. De overtuiging: wij horen bij elkaar. Een innerlijk weten dat ik hard nodig had, want zeker die eerste jaren waren echt zwaar. Toen ik hier in 2006 begon was alles en iedereen eigenlijk nog in diepe rouw vanwege het onverwachte overlijden van Ton de Nooy, onze stichter, zo'n tien jaar eerder. De organisatie was als bevroren en iedere verandering stuitte op weerstand. Maar zelfs in de heetste vuren heb ik geen moment met de gedachte gespeeld het bijltje er dan maar bij neer te gooien. Innerlijk wist ik: dit heb ik te doen. En dan zeur je verder niet."

Je ervaart een roeping om hier te zijn. Wat houdt die roeping in?

"Simpel gezegd: Jezus na te doen, God voor te doen. Wat natuurlijk volstrekt onmogelijk is, maar we hebben het over een roeping hè, niet over een resultaatverplichting. Als sleutel zie ik het oefenen in beschikbaarheid. Dat is de paraplu boven alles wat ik hier doe. Beschikbaar te leren worden voor 'de zin die het leven in ons heeft, voor ons in petto heeft en door ons aan het licht wil brengen'. Enerzijds ben ik verantwoordelijk voor de inhoudelijke ontwikkeling van de stichting die het traditionele kloosterleven met nieuw elan wil bezielen. Anderzijds mag ik de panden die ZeeVELD vormen en het terrein er omheen, in de lucht houden. Twee schijnbaar totaal uiteenlopende verantwoordelijkheden ja. In het begin dacht ik die nog te kunnen combineren door in ZeeVELD een spiritueel programma aan te bieden. Maar bij een vergelijkend warenonderzoek zag ik bij andere spirituele centra vooral problemen en getob. Dat plan ging dus overboord, waarna we de huizen als groepsaccommodaties zijn gaan verhuren. Sluipenderwijs begonnen we zo wat financiële armslag te ontwikkelen."

→ Een groepsaccommodatie? Wat heeft dat met een klooster te maken?

“Ja, daar zat ik zelf ook erg mee in m'n maag, dus begon ik ook stiltertraites te organiseren. Die retraites vond ik het échte werk, terwijl het runnen van de groepsaccommodaties als een ‘moetje’ voelde. Tot dat zo goed ging dat het me boven het hoofd groeide. Wat daarnaast ook steeds zwaarder op me was gaan drukken: de zorg dat we niet spiritueel genoeg bezig waren. Op een gegeven moment barstte ik op een bestuursvergadering dan ook in tranen uit, waarop de voorzitter zei: laat al die verwachtingen maar en doe gewoon wat je kunt doen – dat is genoeg. Dat was enorm bevrijdend. Ik stopte met de retraites en begon langzaam te ontdekken dat spiritualiteit niet zozeer te maken heeft met wát je doet, maar hóe je de dingen doet, hoe je in het leven staat. Het maakt niet uit of je bakker bent of monnik of popartiest. Waar het om gaat is vanuit welke inspiratie je het doet en hoe aanwezig je bent bij wat je doet, bij wie je ontmoet. Of je bestaan liefde in actie is.”

Wat voor verschil maakte deze ontdekking voor jou?

“Ik kwam los van het zoeken naar een vorm. Weinig zo beknellend als de overtuigingen die we hebben over hoe het hoort. Dat kunnen gaan zien is vrijheid. En daarover doordenkend kwam ik uiteindelijk uit bij wat ik de Liber-methode noemde. Een innerlijke bevrijdingsweg die niet stoelt op een ‘aanname’ of een ‘geloof’, maar op deze logica: als je het ermee eens bent dat een mens meer niet weet dan wel, hoe logisch is het dan om je spreken, doen en laten vervolgens vrijwel exclusief te ontlenen aan wat je wél denkt te weten? Inderdaad, dat is in het geheel niet logisch. Waarna de volgende logische stap is om voor je niet-weten meer ruimte te maken dan voor je wel-weten. Maar dan niet door je als doof te houden voor wat je wel vindt en voelt, maar door daar juist een volstrekt ontvankelijke relatie mee aan te gaan. Dus door volkomen stil en roerloos aanwezig, beschikbaar ja, te leren zijn voor alles wat niet-stil in je is. Te worden als een innerlijk oor voor je eigen spreken, precies zoals een psycholoog z'n cliënt op de divan aanhoort. Je luistert eenvoudigweg naar alles wat zich in je roert, zonder dat je dat benoemt als prettig of onprettig, mooi of lelijk, goed of kwaad. En wat er dan gebeurt is werkelijk opzienbarend. Ons niet-weten blijkt dan namelijk een ‘reset’ potentie in zich te dragen die al ons denken en voelen ‘bij de tijd’ brengt, in het hier-en-nu. Ik zal niet beweren dat ik daarmee iets nieuws heb ontdekt, maar in z'n eenvoud – je hebt maar twee smaken: die van het weten en die van het niet-weten – is Liber bepaald onderscheidend. De insteek en de taal zijn niet religieus of spiritueel, maar de christen die zich erin oefent zal het als heel christelijk herkennen; als een soort biechten of bidden. Met het niet-weten als een innerlijke godsaanwezigheid aan wie je alles, maar

VACATURE EN LIBER-METHODE

Voor meer informatie over de vacature: zie www.jan17.nl. Meer informatie over o.a. het boek *De Snelste Weg is de Omweg. Afkicken van Misverstand Ik met de Liber Methodiek* (ISBN 978-94-6345-786-6) is te vinden op www.libercoaching.nl.

dan ook alles toevertrouwt. De doorzetters leren zo een aanwezigheid in zichzelf te activeren waarin ze zelf als het ware afwezig zijn. Daarin voor anker te leren gaan, echt, een gelukzaliger innerlijke beweging kan ik me niet meer voorstellen.”

Wat is ZeeVELD nu?

“Van groepsaccommodatie zijn we eigenlijk heel onverwacht in een retraitecentrum getransformeerd. En daarbinnen is mijn functie die van een soort hoofdslaaf; ik zorg dat het gasten, gebouwen en groen aan niets ontbreekt.”

Hoofdslaaf? Je noemt jezelf toch een kluisenaar?

“Ik noem mezelf een kluisenaar omdat ik het alleen doe. Dat is anders dan ik ooit voor ogen had: in het begin zag ik een gemeenschap voor me. Die vorm heb ik losgelaten. Dat komt ook doordat ik heel anders ben gaan denken over het fenomeen gemeenschap. Al wat en wie geschapen is, zichtbaar en onzichtbaar, vormt een gemeenschap. Maar op een jammerlijke manier is het idee van een gemeenschap versmald tot mensen die onderling afspraken en regels gemaakt hebben over wat ze vinden en hoe ze de dingen moeten doen. De missie van Jan XVII bestaat eruit nieuwe woorden en wegen voor de contemplatieve en monastieke traditie te zoeken; te fungeren als een kloosterlaboratorium. Maar dat is minder een zoeken naar wat nog niet is, als wel een vorm van beschikbaar worden voor wat het al bestaande ‘gemeenschappelijke’ ons aanreikt omdat het zichtbaar wil worden. Je vroeg wat dit alles hier te maken heeft met een klooster. In die vraag zit een aanname verborgen over wat jij denkt dat een klooster is en dat is precies de kern van het probleem van de worstelende kloosters vandaag de dag: onbewust houden ze te veel vast aan een vorm van gisteren. En dat geldt niet alleen voor kloosters, ook kerkgemeenschappen hebben hier last van. In de jaren zestig werd de ‘beatmis’ bedacht, omdat de gewone mis steeds minder gelovigen trok. Wat vrolijker zingen, een band op het altaar... Maar dat werkt allemaal niet omdat de vorm je vertrekpunt is. Een volkomen open vraag zou je uitgangspunt moeten zijn. Zoals: welk aspect van onze verbondenheid met elkaar en de schepping zien we kennelijk over het hoofd? Een wijs advies dat ik dan ook graag volg: doe niet wat de vaders deden, maar zoek zoals zij zochten.”

Je bent wel erg kritisch.

“Wat was Jezus anders dan erg kritisch? Ik neem daar graag een voorbeeld aan. Wat belet kloosters en kerken om de eigen 'donkere nacht', de eigen woestijn, in te trekken? Geen leuk proces nee, doodeng. Maar al het andere lijkt me uitstel van executie. Ik ben kerkelijk opgevoed en ik herken heus het verlangen om samen te vieren, te aanbidden, te zijn. Maar als ik zie hoe leeg de netten blijven, vraag ik me werkelijk af hoe authentiek de inspiratie nog is. Ik vind het echt dieptreurig dat mensen die zich gelovig noemen op een wereldlijke en burgerlijke manier, op de automatische piloot, over wereldlijke zaken praten. Dat raakt me echt. Ik vind het zonde dat we de tijd niet nemen om eerst steeds weer het mysterie van Gods aanwezigheid in alles en allen gewaar te worden en om vervolgens op z'n minst toch te proberen in lijn daarmee te spreken en te handelen.”

Maar we zijn toch ook maar mensen?

“Ik hoor dat vaker zeggen, en eigenlijk vind ik het een schandalige uitspraak. Er staat toch niet geschreven dat het woord 'maar' vlees is geworden? Bij gebrek aan beter? Ik vind het een eer dat wij mensen geroepen zijn de actualiteit van het woord in al ons doen en laten uit te dragen. Dat we eraan mogen bijdragen het woord, het plan, de zin van God, in ons, op dit moment, vlees te laten worden. En dat is ook waar de Liber-methode op inzet: ruimte beschikbaar te leren maken zodat de Geest, God, zich door ons kan manifesteren. Aanwezigheid te leren worden op een manier waarin ons geconditioneerde zelf zo min mogelijk te zeggen heeft – dat is de inzet van het Liber-oefenen. Je hoeft er niet in te slagen, nee, je mag volop fouten maken. Maar de intentie moet er zijn. Kijk, als je als een piano gebouwd bent, wil je toch ook dat je hele klavier bespeeld wordt, dan vind je het toch ook jammer

als steeds alleen maar dezelfde twee noten worden aangeslagen? Ruimte te scheppen voor bezieling, dat je het aan je laat gebeuren en niet probeert alles krampachtig in de hand te houden – is dat niet nou juist het bevrijdende geheim van een christelijk leven?”

Hoe kijk je naar de toekomst van ZeeVELD?

“Het model van de 'dienend kluzenaar' en de Liber-methodiek hebben Jan XVII van een eigen en onderscheidende vorm en taal voorzien. We zijn financieel gezond, huis en tuinen liggen er stralend bij en eerder dit jaar realiseerden we een extra kluis. Daardoor konden we een vacature openen voor een tweede 'dienend kluzenaar'. De weg die mij werd getoond vind ik ongelooflijk. Het is een mysterie en een wonder dat ik ben waar ik nu ben. Zeggen dat ik daarvoor dankbaar ben dekt de lading bij lange na niet. Ik zou niets liever willen dan anderen te mogen begeleiden bij de ontwikkeling van hun vermogen op een eigen manier een vergelijkbare weg te leren gaan.” <

Thomas van Kleef (1954) heeft sinds 2005 de leiding over 'monastiek laboratorium' Jan XVII. Hij ontwikkelde er het 'dienend kluzenaarschap' en Liber, de 'doe-het-zelf coachingsmethodiek'. Eerder werkte Van Kleef in de culturele sector. Als eerste in Nederland zette hij in de jaren tachtig een communicatieadviespraktijk op voor culturele instellingen. Tot zijn opdrachtgevers behoorden o.a. het Koninklijk Concertgebouworkest, het Holland Festival en De Nederlandse Opera. De benodigde kennis deed hij mede op in New York waar hij zeven jaar woonde en werkte. Thomas studeerde rechten en bestuurskunde in Leiden.